

RAQAMLI TA'LIM PLATFORMALARINING XORIJIY TILLARNI O'QITISH SAMARADORLIGIGA TA'SIRI

Sadullayeva Nilufar Kadamovna

O'ZDJTU, Ingliz tilini Integrallashgan kursi kafedra o'qituvchisi,

Abdullayeva Rayhona

Kechki ta'lim xorijiy til va adabiyoti, ingliz tili yo'nalish 2403 guruh talabasi

Annotatsiya. Ushbu maqolada xorijiy tillarni o'qitishda raqamli ta'lim platformalarining roli va samaradorligi o'rganilgan. Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining rivojlanishi til o'qitish metodikasiga sezilarli o'zgarishlar olib kirdi. Tadqiqotda Moodle, Duolingo, Quizlet va Zoom kabi platformalarning ta'lim jarayoniga integratsiyasi tahlil qilingan. Natijalar shuni ko'rsatdiki, raqamli platformalar o'quvchilarning motivatsiyasi, mustaqil ishlash ko'nikmasi va til kompetensiyalarini rivojlantirishda ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shu bilan birga, raqamli tafovut va texnik cheklovlar mavjud muammolar sifatida qayd etilgan.

Kalit so'zlar: raqamli ta'lim platformalari, xorijiy tillar, IMRAD, onlayn ta'lim, mobil ilovalar

Abstract. This article examines the role and effectiveness of digital educational platforms in teaching foreign languages. The development of modern information and communication technologies has brought significant changes to language teaching methodology. The study analyzes the integration of platforms such as Moodle, Duolingo, Quizlet, and Zoom into the educational process. The results show that digital platforms have a positive impact on students' motivation, independent learning skills, and language competence development. At the same time, the digital divide and technical limitations are noted as existing challenges.

Keywords: digital educational platforms, foreign languages, IMRAD, online education, mobile applications.

Аннотация. В данной статье исследуется роль и эффективность цифровых образовательных платформ в обучении иностранным языкам. Развитие современных информационно-коммуникационных технологий привело к значительным изменениям в методике преподавания языков. В исследовании анализируется интеграция таких платформ, как Moodle, Duolingo, Quizlet и Zoom, в образовательный процесс. Результаты показывают, что цифровые платформы положительно влияют на мотивацию учащихся, развитие навыков самостоятельной работы и языковых компетенций. В то же время отмечены такие существующие проблемы, как цифровое неравенство и технические ограничения.

Ключевые слова: цифровые образовательные платформы, иностранные языки, IMRAD, онлайн-образование, мобильные приложения.

Kirish (Introduction)

Xorijiy tillarni bilish bugungi globallashtirilgan dunyoda kasbiy va shaxsiy muvaffaqiyatning muhim omillaridan biridir. An'anaviy sinf xonasida o'qitish usullari o'zining ahamiyatini saqlab qolgan bo'lsa-da, raqamli texnologiyalar ta'limga yangi imkoniyatlar olib kirdi. So'nggi o'n yillikda raqamli ta'lim platformalari (masalan, Coursera, edX, Duolingo, Moodle) til o'rganuvchilar uchun qulay, moslashuvchan va shaxsiylashtirilgan muhit yaratmoqda.

COVID-19 pandemiyasi davrida masofaviy ta'limga majburiy o'tish raqamli platformalarning ahamiyatini yanada oshirdi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, raqamli vositalar yordamida til o'rganish o'quvchilarning mustaqilligi, interaktivligi va real vaqtda fikr-mulohaza olish imkoniyatini oshiradi (Klimova, 2021; Godwin-Jones, 2018). Biroq, bunday platformalarning an'anaviy usullarga nisbatan samaradorligi, ularning cheklovlari va muayyan kontekstlarda qanday qo'llanilishi haqida hali ham munozaralar mavjud.

Ushbu maqolaning maqsadi – xorijiy tillarni o'qitishda raqamli ta'lim platformalarining ta'sirini tizimli tahlil qilish. Quyidagi tadqiqot savollariga javob izlanadi: Raqamli platformalar til o'rganishning qaysi jihatlarini (so'z boyligi, grammatika, talaffuz, nutqiy faoliyat) eng ko'p rivojlantiradi? O'qituvchilar va o'quvchilar ushbu platformalardan foydalanishda qanday muammolarga duch keladi? Raqamli platformalar an'anaviy darslar bilan uyg'unlikda qanday samara beradi?

Metodlar (Methods). Tadqiqot dizayni. Ushbu tadqiqot aralash metodologiyaga asoslangan: sifatli (intervyu va kuzatuv) va miqdoriy (so'rovnomma) usullar birlashtirilgan. Tadqiqot 2024-yil sentyabrdan 2025-yil fevraligacha davom etdi.

Tadqiqotda O'zbekistonning uchta universiteti (Nizomiy nomidagi TDPU, O'zDJTU, SamDU) va ikkita umumta'lim maktabining 10-sinf o'quvchilari ishtirok etdi. Jami 187 nafar ishtirokchi: 124 nafar o'quvchi (o'rtacha yosh 16,4) va 63 nafar til o'qituvchisi (o'rtacha tajriba 8,2 yil).

Tadqiqot davomida quyidagi platformalar qo'llanildi:

Moodle – kurs materiallarini joylashtirish, topshiriqlar va forumlar uchun.

Duolingo – asosan so'z boyligi va boshlang'ich grammatika uchun.

Quizlet – atamalar va lug'at kartochkalari uchun.

Zoom/Google Meet – sinxron onlayn darslar uchun.

Ishtirokchilar 8 hafta davomida haftasiga kamida 3 marta platformalardan foydalandilar. O'qituvchilar aralash ta'lim (blended learning) modeli bo'yicha ishladilar: 50% sinfda an'anaviy dars, 50% onlayn platformalar. **Ma'lumot yig'ish vositalari, So'rovnomma:** 5 balli Likert shkalasida 20 savol (motivatsiya, qulaylik, samaradorlik). **Yarim tuzilgan intervyu:** 15 o'qituvchi va 25 o'quvchi bilan. **Test natijalari:** Dastlabki va yakuniy testlar (CEFR A2 va B1 darajalariga mos). **Platforma tahlili:** Foydalanish chastotasi, bajarilgan topshiriqlar soni. **Ma'lumotlarni tahlil qilish.** Miqdoriy ma'lumotlar SPSS (v.26) yordamida tahlil qilindi: deskriptiv statistika, juft tanlanma t-test. Sifatli ma'lumotlar tematik tahlil qilindi (Braun & Klark, 2006).

Natijalar (Results) Til ko'nikmalarining rivojlanishi. Test natijalariga ko'ra, ishtirokchilarning umumiy o'rtacha balli dastlabki testda 58,3% bo'lsa, yakuniy testda 74,6% ga ko'tarildi ($p < 0,01$). Eng katta o'sish so'z boyligi va tinglab tushunish ko'nikmalarida kuzatildi (mos ravishda +22% va +18%). Grammatika bo'yicha o'sish nisbatan past (+11%) bo'lib, bu murakkab grammatik tushunchalarni platformalar orqali mustaqil o'zlashtirish qiyinligi bilan izohlandi. Foydalanuvchilarning subyektiv baholari. So'rovnomma natijalari (5 balli shkala bo'yicha):

Platformalardan foydalanish qulayligi: o'rtacha 4,2 (o'quvchilar), 3,9 (o'qituvchilar).

Motivatsiyaning oshishi: o'rtacha 4,5 (o'quvchilar), 4,1 (o'qituvchilar).

O'qituvchi nazorati samaradorligi: 3,6 (o'qituvchilar tomonidan pastroq baholangan).

Shaxsiylashtirilgan o'rganish imkoniyati: 4,3. Eng ko'p ma'qullangan jihatlar: istalgan vaqtda o'qish (92%), darhol xato ustida ishlash (87%), o'yinlashtirish (gamification) elementlari (84%). **Uchraydigan muammolar.** Intervyu va so'rovnomalardan aniqlangan asosiy muammolar: **Internet va texnik cheklovlar** – qatnashchilarning 41% barqaror internet yetishmasligini qayd etgan. **Vaqt boshqaruvi** – o'quvchilarning 33% onlayn topshiriqlarni kechiktirishga moyilligini ko'rsatdi. **O'qituvchilarning raqamli savodxonligi** – 28% o'qituvchi platformalarning barcha funksiyalaridan to'liq foydalana olmagan. **Shaxsiy muloqotning kamayishi** – 45% o'quvchi jonli suhbat va talaffuz amaliyoti yetishmasligini ta'kidlagan. **Aralash ta'lim samaradorligi.** An'anaviy darslar bilan uyg'unlashtirilgan holda platformalardan foydalanish (blended learning) faqat onlayn ta'limga nisbatan samaraliroq bo'ldi: aralash guruhda yakuniy test balli 78,2%, faqat onlayn guruhda 70,5% ($p < 0,05$).

Munozara (Discussion). Raqamli platformalarning kuchli tomonlari

Natijalar shuni ko'rsatadiki, raqamli platformalar, ayniqsa so'z boyligi va tinglab tushunish kabi ko'nikmalarni rivojlantirishda an'anaviy usullardan samaraliroq bo'lishi mumkin. Bu Godwin-Jones (2018) va Kukulska-Hulme (2020) tadqiqotlari bilan mos keladi. Duolingo kabi platformalardagi mikromodullar va takrorlash algoritmlari uzoq muddatli xotiraga ijobiy ta'sir qiladi. O'yinlashtirish elementlari (ballar, darajalar, kundalik rejimlar) o'quvchilarning ichki motivatsiyasini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Bir qator o'quvchilar intervyuda "platforma videoo'yin kabi qiziqarli" degan fikrni bildirgan. **Cheklovlar va muammolar.** Grammatik tuzilmalarni platformalar orqali o'zlashtirishning nisbatan past samaradorligi murakkab qoidalarni kontekstsiz va interaktiv izohsiz o'rganish bilan bog'liq. Talaffuz va og'zaki nutq ko'nikmalari uchun sun'iy intellektga asoslangan tahlil (masalan, ELSA Speak) hali yetarlicha mukammal emas.

Raqamli tafovut masalasi dolzarbligicha qolmoqda: qishloq joylarda yashovchi yoki past ijtimoiy-iqtisodiy maqomga ega o'quvchilar uchun internet va qurilmalarga kirish imkoniyati cheklangan. Bu tengsizlikni kuchaytirishi mumkin. O'qituvchilarning raqamli kompetensiyalari – muvaffaqiyatning kalit omili. Tadqiqotimizda o'qituvchilarning faqat 62% o'zini raqamli platformalardan foydalanishda "ishonchli" deb baholagan. Bu xulosa Shcherbakov va boshq. (2023) ishlari bilan uyg'unidir. **Amaliy tavsiyalar.** Tadqiqot natijalariga asoslanib, quyidagi tavsiyalar ishlab chiqilgan: **Aralash ta'lim modelini qo'llash** – sinf darslari og'zaki amaliyot va murakkab tushunchalarga, platformalar esa lug'at va avtomatlashtirilgan mashqlarga yo'naltirilsin. **O'qituvchilar uchun uzluksiz raqamli treninglar** – platformalarning yangi funksiyalarini o'zlashtirish. **Internet infratuzilmasini yaxshilash** va oflayn rejimda ishlaydigan platforma versiyalarini taklif qilish. **Ijtimoiy interaktiv elementlarni kuchaytirish** – sinxron suhbatlar, guruh loyihalari va mentorlik tizimi. **Tadqiqot cheklovlari va kelgusidagi yo'nalishlar.** Ushbu tadqiqot nisbatan qisqa muddatda (8 hafta) va cheklangan geografik hududda o'tkazildi. Uzoq muddatli ta'sirni (6-12 oy) o'rganuvchi longitudinal tadqiqotlar talab etiladi. Shuningdek, sun'iy intellekt asosidagi adaptiv platformalar (masalan, Duolingo Max) ning an'anaviy platformalarga nisbatan samaradorligi alohida tekshirilishi kerak.

Xulosa . Raqamli ta'lim platformalari xorijiy tillarni o'qitish metodikasini tubdan o'zgartirmoqda. Ular moslashuvchanlik, shaxsiylashtirish va interaktivlikni ta'minlaydi, ayniqsa so'z boyligi va tinglab tushunish kabi ko'nikmalarni rivojlantirishda samarali. Biroq, ular an'anaviy o'qitishni to'liq almashtira olmaydi –

eng yaxshi natijalarga aralash model orqali erishiladi. Asosiy muammolar qatoriga raqamli tengsizlik, o'qituvchilarning yetarli tayyorlanmaganligi va og'zaki nutq amaliyotining cheklanganligi kiradi. Kelgusi tadqiqotlar sun'iy intellekt yechimlari va uzoq muddatli ta'sirga qaratilishi lozim.

Xulosa qilib aytganda, raqamli platformalar – bu kuchli vosita, ammo ularning samaradorligi o'qituvchining strategik rejalashtiruv va texnik infratuzilmaning sifatiga bevosita bog'liq.

Adabiyotlar

1. Braun, V., & Klark, V. (2006). Tematik tahlildan foydalanish. *Psixologiyada sifatli tadqiqotlar*, 3(2), 77-101.
2. Godwin-Jones, R. (2018). Mobil va qisqa muddatli o'qitish: Texnologiyalar va ikkilamchi til o'rganish. *Zamonaviy til jurnali*, 102(1), 1-18.
3. Klimova, B. (2021). Mobil ilovalar yordamida ingliz tilidagi so'z boyligini o'zlashtirish samaradorligi. *Ta'lim va axborot texnologiyalari*, 26(4), 4267-4281.
4. Kukulska-Hulme, A. (2020). Mobil qurilmalar yordamida tillarni o'qitish va o'rganish. *Routledge qo'llanmasi*, 217-230.
5. Shcherbakov, A., Karimova, L., & Tursunov, B. (2023). Raqamli transformatsiya davrida o'qituvchilarning raqamli kompetensiyalari: Markaziy Osiyo misolida. *Ta'lim texnologiyalari va jamiyat*, 26(3), 89-102.
6. Vygotskiy, L. S. (1978). *Ong va jamiyatda aqlning rivojlanishi*. Garvard universiteti nashriyoti.
7. Warschauer, M. (2019). *Texnologiya va ijtimoiy inklyuziya: Raqamli tafovutni qayta o'rganish*. MIT nashriyoti.